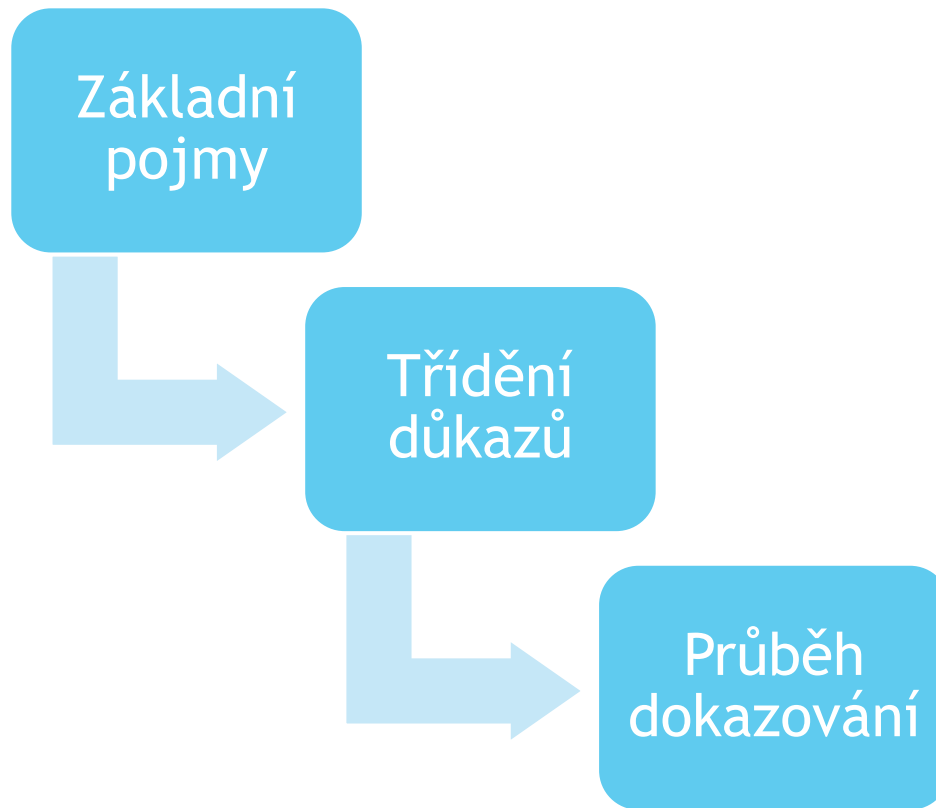

Úvod do dokazování

Petr Lavický

13. 5. 2015

Přehled výkladu

Základní pojmy

Část I.

Pojem procesního dokazování

- **Dokazování**
 - právem upravený postup soudu, účastníků a dalších osob zúčastněných na řízení
 - při získávání zpráv (informací, poznatků)
 - o skutečnostech vnějšího světa,
 - které mohou být podkladem pro ověřování **pravdivosti** skutkových tvrzení účastníků,
 - významných pro rozhodnutí soudu
 - Soudce dokazováním má dokazováním získat **přesvědčení o (ne)pravdivosti skutkových přednesů**

Důkazní prostředek

- ▶ Pramen, pomocí něž má být objasněna rozhodná skutečnost
- ▶ Výpověď svědka, posudek znalce, obsah listiny atd.
- ▶ Všechny prostředky, jimiž lze zjistit skutkový stav
- ▶ Podle vztahu k předmětu dokazování rozeznáváme:
 - ▶ **přímý DP** - přímo umožňuje soudu poznání určité skutečnosti (ohledání)
 - ▶ **nepřímý DP** - informaci o skutečnostech podává zprostředkovaně (všechny ostatní DP)

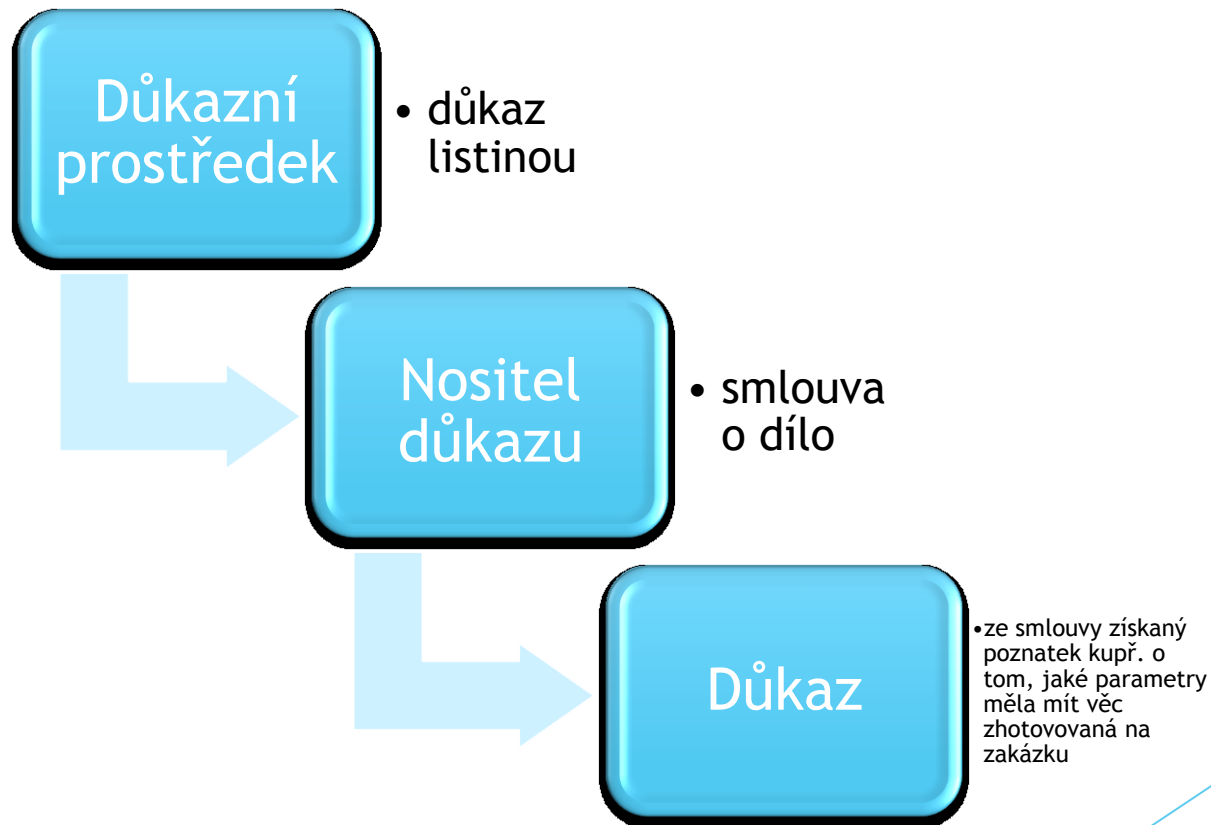
Důkaz v procesním smyslu

- ▶ **Informace** (zpráva, poznatek) o skutečnostech vnějšího světa, která je získávána procesním dokazováním z důkazních prostředků
- ▶ Např. zpráva (informace) obsažená ve výpovědi svědka, posudku znalce, obsahu listiny
- ▶ *„Soud z výpovědi svědka XY zjistil, že žalovaný se dne ... v ...hodin dostavil do provozovny žalobce...“*

Nositel důkazu

- ▶ **Konkrétní personální nebo věcný substrát, jímž je informace zprostředkována**
- ▶ **Osoba svědka, znalce, určitá listina**
 - ▶ *např. svědek pan Durda*
- ▶ **Někdy se pojmy důkazního prostředku a nositele důkazu ztotožňují:**
 - ▶ **důkazním prostředkem se pak rozumí jednotlivá konkrétní osoba nebo určitý předmět, s jehož pomocí má být podán důkaz**
- ▶ **Význam rozlišování DP a ND např. § 126 odst. 4**

Schéma

Předmět dokazování

- ▶ **Dokazují se**
 - ▶ **skutkové přednesy**
 - ▶ soud má dokazováním nabýt přesvědčení o jejich pravdivosti (tj. lze je považovat za dokázané) nebo nepravdivosti (pak jsou vyvrácené)
 - ▶ **jsou-li rozhodné**
 - ▶ skutečnosti, které jsou (především podle hmotného práva) významné pro posouzení věci
 - ▶ a nejsou-li od důkazu **osvobozeny**

Důkaz nevyžadují

▶ Nedokazují se

- ▶ ve sporném řízení ty skutečnosti, ohledně nichž není mezi stranami pře
- ▶ skutečnosti obecně známé (notoriety)
- ▶ skutečnosti známé soudu z jeho činnosti
- ▶ právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů
- ▶ skutečnosti, jimž svědčí zákonná domněnka

Zákonné domněnky

- ▶ **Domněnka má 2 části**
 - ▶ bázi domněnky
 - ▶ předpokládanou skutečnost (tzv. skutková zákonná domněnka) nebo právní stav (tzv. právní zákonná domněnka)
- ▶ **Stačí prokázat bázi domněnky**
 - ▶ § 1050/2 OZ: *Nevykonává-li vlastník vlastnické právo k nemovité věci po dobu deseti let, má se za to, že ji opustil.*
 - ▶ Stačí prokázat desetileté nevykonávání vlastnického práva

Vyloučení účinků domněnky

- ▶ Proti domněnce se lze bránit
 - ▶ **protidůkazem** zpochybňujícím bázi domněnky
 - ▶ *např. že vlastník nepřestal vykonávat vlastnické právo nebo že ještě neuplynulo 10 let od posledního výkonu*
 - ▶ jde-li o vyvratitelnou domněnku, též **důkazem opaku** toho, co se předpokládá
 - ▶ *kupř. že nevykonávání vlastnického práva nebylo projevem vůle opustit nemovitost*

Předběžná otázka

- ▶ Otázka, která **není předmětem řízení**, ale závisí na ní rozhodnutí ve věci
 - ▶ *např. zda byl spáchán trestný čin ve sporu o náhradu újmy na zdraví*
 - ▶ *zda je žalobce vlastníkem ve sporu o vyklizení nemovitosti*
- ▶ Předběžnou otázku si může posoudit soud sám
- ▶ Bylo-li o ní již rozhodnuto, soud z tohoto rozhodnutí vychází
- ▶ Předběžně si soud nikdy **nesmí posoudit otázku**
 - ▶ zda byl spáchán trestný čin, přešupek nebo jiný správní delikt a kdo jej spáchal
 - ▶ statusovou

Úvaha soudu nahrazující důkaz

- ▶ Nelze-li **výši nároku** zjistit vůbec nebo jenom s nepoměrnými obtížemi, určí ji soud podle své úvahy
 - ▶ *např. výši přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu*
- ▶ Výši nároku tak žalobce pouze tvrdí, ale předmětem dokazování není
- ▶ Předpokladem je, že **základ nároku byl prokázán**

Míra důkazu

- ▶ **Stupeň přesvědčení, který si musí soudce utvořit, aby bylo možno skutečnost považovat za dokázanou**
- ▶ **Standardní míra důkazu - plný důkaz**
 - ▶ tak vysoký stupeň pravděpodobnosti, že neexistují rozumné pochybnosti („praktická“ jistota)
 - ▶ subjektivní charakter: vnitřní přesvědčení soudce
 - ▶ absolutní jistota se nevyžaduje
- ▶ **Snížená míra důkazu**
 - ▶ osvědčení
 - ▶ důkaz prima facie

Osvědčení

- ▶ **Osvědčení**
 - ▶ nižší stupeň pravděpodobnosti než u plného důkazu
 - ▶ postačí **převažující pravděpodobnost**
- ▶ *Např.*
 - ▶ *osvědčení skutečností rozhodných pro nařízení předběžného opatření (§ 75c odst. 1 OSŘ)*

Důkaz prima facie

- ▶ Používá se k odvrácení důkazní nouze zejm. ve sporech o náhradu za újmu na zdraví
- ▶ Stačí prokázat skutečnost, na základě níž lze podle obecných životních zkušeností při **typickém průběhu skutkového děje** usuzovat na příčinnou souvislost nebo zavinění
- ▶ *Např. svorka zapomenutá po operaci v břišní dutině*
 - ▶ *lze usuzovat, že je příčinnou zdravotních obtíží*
 - ▶ *dokládá nedbalost lékaře*

Třídění důkazů

Část II.

Hlavní důkaz

- ▶ Vede jej strana **zatížená důkazním břemenem** k prokázání pravdivosti svých tvrzení
- ▶ Je podán, nabude-li soud **plného přesvědčení** o jeho pravdivosti
- ▶ *Příklad:*
 - ▶ *žalovaný ve sporu o zaplacení kupní ceny zpochybňuje, že byla uzavřena kupní smlouva*
 - ▶ *žalobce tíží důkazní břemeno ohledně prokázání skutečnosti, že byla uzavřena smlouva. Musí tedy podat tzv. hlavní důkaz; to se mu podaří, nabude-li soud vnitřního přesvědčení, že došlo k uzavření smlouvy*

Protidůkaz

- ▶ Podává jej **odpůrce** strany zatížené důkazním břemenem (DB)
- ▶ Slouží k **vyvrácení tvrzení** strany zatížené DB
- ▶ Je podán, jsou-li tvrzení strany zatížené DB **zpochybněna** pod úroveň praktické jistoty; soud tím ztratí přesvědčení o pravdivosti přednesu této strany
 - ▶ *není nutno soud přesvědčit, že smlouva nebyla uzavřena; stačí, že soud nebude přesvědčen, že uzavřena byla*
- ▶ **Přímý protidůkaz**
 - ▶ je přímo zaměřen na skutkový přednes protistrany
- ▶ **Nepřímý protidůkaz**
 - ▶ zpochybňuje důkazní hodnotu důkazního prostředku odpůrce (*nevěrohodnost svědka, zfalšování listiny*)

Důkaz opaku

- ▶ Nutno odlišovat od protidůkazu
- ▶ Důkazem opaku má být **vyvrácena zákonná domněnka**
- ▶ Má povahu **důkazu**
 - ▶ **hlavního** - podává jej strana zatížená DB
 - ▶ **plného** - nestačí zpochybnění skutečnosti, již svědčí domněnka, ale je nutno, aby soud nabyt přesvědčení na úrovni praktické jistoty o opaku
- ▶ *§ 1952 OZ presumuje splnění dluhu v případě, kdy dlužník obdržel dlužní úpis bez kvitance. Bude-li žalovaný dlužník tvrdit, že zaplatil, k čemuž jako důkaz předloží dlužní úpis, bude muset věřitel dokazovat, že dlužník ve skutečnosti nezaplatil*

Přímý důkaz

- ▶ Má jím být prokázána skutečnost, která je zákonným znakem skutkové podstaty
- ▶ *Např.:*
 - ▶ *žalobce se domáhá náhrady újmy na zdraví, kterou mu žalovaný způsobil tím, že jej pobodal*
 - ▶ *navrhne výslech svědka, který incident viděl na vlastní oči*

Nepřímý důkaz (indicie)

- ▶ Má jím být prokázána skutečnost, která není zákonným znakem skutkové podstaty (**tzv. pomocná skutečnost**), ale na základě zkušenostních pravidel lze z ní usuzovat na rozhodnou skutečnost
- ▶ *Např.:*
 - ▶ *v předešlém případě incident nikdo neviděl, ale byl nalezen nůž žalovaného, na němž byly stopy krve žalobce*
 - ▶ *alibi*
 - ▶ *jedině nepřímými důkazy bude často prokazováno uzavření ústní smlouvy bez přítomnosti svědka*

Originární a derivativní důkaz

▶ Originární (původní) důkaz

- ▶ *očitý svědek*
- ▶ *originál listiny*

▶ Derivativní (odvozený) důkaz

- ▶ *svědek, který rozhodnou skutečnost zná jenom z doslechu od třetí osoby*

▶ Zásada přímosti v objektivním smyslu

- ▶ dokazování by mělo být prováděno především takovými důkazními prostředky, které umožňují co nejbezprostřednější poznání skutkového stavu

Průběh dokazování

Část III.

Fáze dokazování

- ▶ Navrhování důkazů (správně důkazních prostředků)
- ▶ Obstarávání důkazů
- ▶ Provádění důkazů
- ▶ Hodnocení důkazů

Navrhování důkazů

- ▶ Podstatný rozdíl v řízení ovládaném zásadou
 - ▶ projednací
 - ▶ vyšetřovací
- ▶ Uplatní-li se **projednací** zásada, mají účastníci
 - ▶ **tvrdit** rozhodné skutečnosti
 - ▶ činit **důkazní návrhy**
- ▶ Časový limit **prekluzivních lhůt** (§ 118b OSŘ)
- ▶ Skutkové **přednesy** musí být
 - ▶ úplné a pravdivé
 - ▶ určité
- ▶ **Důkazní návrhy**
 - ▶ musí pokrývat všechny skutečnosti, ohledně nichž tíží stranu DB
 - ▶ musí být zřejmé, co jimi má být prokázáno

Posouzení důkazního návrhu

- ▶ Soud není povinen vyhovět všem důkazním návrhům účastníků
- ▶ **Nevyhovění návrhu** však může zásadně odůvodnit pouze tím, že
 - ▶ tvrzená skutečnost není pro věc rozhodná
 - ▶ důkaz byl navržen jenom proto, aby záměrně protáhl řízení; nebo byl učiněn po uplynutí prekluzivní lhůty
 - ▶ důkaz je nadbytečný
 - ▶ je dán zákaz dokazování (*např. vzhledem k povinnosti mlčenlivosti*)
- ▶ **Nelze však odmítnout**
 - ▶ *apriori* výslech svědka s poukazem na jeho nevěrohodnost
 - ▶ provést důkaz pro ne hospodárnost (viz ale § 136)
 - ▶ důkaz proto, že soud je již přesvědčen o opaku

Rozhodnutí o důkazním návrhu

- ▶ Nevyhoví-li soud důkaznímu návrhu
 - ▶ musí o tom rozhodnout
 - ▶ a posléze v odůvodnění rozsudku uvést, proč důkaznímu návrhu nevyhověl
- ▶ Poruší-li soud tento postup, jde o tzv. **opomenutý důkaz**

Obstarávání důkazů

- ▶ Důkazy zásadně obstarává soud tak, aby je bylo možno při jednání provést
- ▶ Listiny, které má k dispozici, předkládá procesní strana
- ▶ Ediční povinnost - § 129 odst. 2 OSŘ

Provádění důkazů

- ▶ Důkazy provádí soud
 - ▶ zásadně při jednání
 - ▶ dožádaný soud, dokazování mimo jednání apod. viz § 122/2 a 3 OSŘ
- ▶ Soud postupuje podle **programu sporu** stanoveného ve spolupráci se stranami při přípravném jednání
- ▶ Strany mají právo
 - ▶ být přítomny (soud je musí předvolat)
 - ▶ vyjadřovat se k důkazním návrhům a provedeným důkazům
 - ▶ klást otázky

Hodnocení důkazů

- ▶ **Zásada přímosti v subjektivním smyslu**
 - ▶ soud smí přihlédnout pouze k důkazům, které provedl, a pouze tyto důkazy může hodnotit
- ▶ Soud je povinen hodnotit **všechny** důkazy, které provedl (x opomenutý důkaz)
- ▶ **Zásada volného hodnocení důkazů**
 - ▶ zákon neukládá soudci, jakou důkazní sílu (věrohodnost) má jednotlivým důkazním prostředkům přiznat
 - ▶ uplatňuje se v současném civilním procesu (ve feudálním procesu naopak platila legální teorie důkazní - *např. důkaz byl podán až tehdy, kdy se shodovala výpověď alespoň 2 svědků*)